

8. Kriminalita, závislosti, dopravní nehody

Kriminalita

Pokud jde o kriminalitu, patří Vysočina k nejbezpečnějším regionům České republiky. Na této relativně nízké kriminalitě se nezletilé a mladistvé osoby podílely v absolutních hodnotách jen v **omezené míře**. Z téměř třiceti tisíc osob, které byly v letech 2009 až 2016 na Vysočině vyšetřovány či stíhány, tvořili nezletilí 2,5 % a mladiství 3,5 %. Ve srovnání s celou Českou republikou je to vyšší podíl, celorepublikové hodnoty činily 1,6 a 2,9 % a i v mezikrajském srovnání patří k nejvyšším hodnotám.

V přepočtu na tisíc obyvatel dané věkové skupiny se počet vyšetřovaných a stíhaných osob v kraji v letech 2009 až 2016 pohyboval u nezletilých mezi 0,8 a 1,2 a u mladistvých mezi 7,7 a 12,4. Ani tyto relativní hodnoty nevznívají ve srovnání s přepočteným počtem vyšetřovaných a stíhaných osmnáctiletých a starších osob příliš příznivě. V roce 2009, kdy bylo v kraji celkově i u mladistvých stíháno či vyšetřováno nejvíce osob, připadalo u mladistvých na tisíc obyvatel dané věkové skupiny 12,4 stíhaných/vyšetřovaných, ale u obyvatelstva ve věku osmnáct a více let jen 8,3 osoby. V posledním sledovaném roce činily tyto hodnoty 9,5 a 8,5 a v roce s nejnižším počtem stíhaných či vyšetřovaných osob (2015) to bylo 7,7 u mladistvých a 7,8 u osmnáctiletých a starších osob.

Tab. 8.1 Stíhané/vyšetřované osoby v Kraji Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Stíhané/vyšetřované osoby celkem	3 799	3 461	3 791	3 742	3 747	3 747	3 416	3 788
z toho:								
nezletilí ve věku do 14 let	80	90	67	58	63	75	65	93
mladiství ve věku 15–17 let	237	171	186	172	125	126	109	132
V přepočtu na 1 000 obyvatel dané věkové skupiny								
nezletilí ve věku do 14 let	1,1	1,2	0,9	0,8	0,8	1,0	0,8	1,2
mladiství ve věku 15–17 let	12,4	9,6	11,7	11,5	8,5	8,8	7,7	9,5

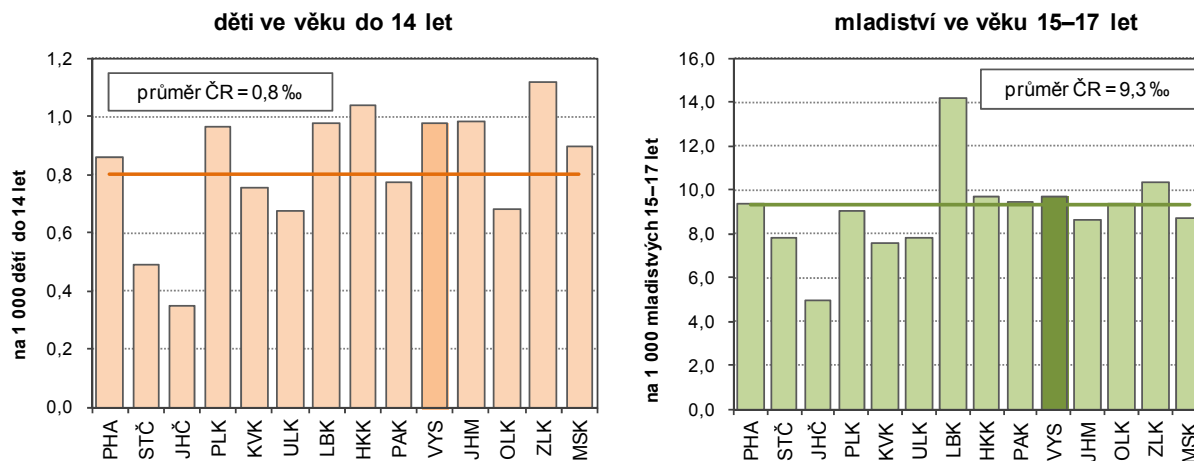
Bezmála šest stovek zjištěných trestných činů, spáchaných na Vysočině v letech 2009 až 2016 nezletilými pachateli, představovalo necelé procento všech zjištěných trestných činů v kraji. Obdobný podíl více než 1 650 zjištěných trestných činů mladistvých dosáhl 2,6 %. Nezletilí i mladiství se na Vysočině nejčastěji dopouštěli **majetkových a násilných trestných činů**. Méně častá byla mezi nimi hospodářská kriminalita.

Děti do sedmnácti let spáchaly v letech 2009 až 2016 v Kraji Vysočina celkem 2 185 skutků. Mezi nimi byly nejčastější majetkové činy (43 %), převážně krádeže (vloupáním i prosté). Na druhé místo se řadilo 11,9 % násilných činů, mezi téměř dvěma stovkami mravnostních činů bylo i 25 znásilnění. K typickým nemocem moderní doby patří nedovolená výroba a distribuce psychotropních látek a jedů (9,2 %) a sprejerství (6,0 %).

Celkově se ale na Vysočině u kriminality dětí do sedmnácti let projevoval sestupný trend, počet činů v roce 2016 byl více než o polovinu nižší než v roce 2009. Zvláště výrazný pokles je možno pozorovat u majetkových činů.

Graf 8.1 Trestné činy spáchané dětmi a mladistvými podle krajů v roce 2016

Zdroj: Policejní prezidium ČR

Tab. 8.2 Skutky spáchané dětmi ve věku do 17 let v Kraji Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Skutky spáchané dětmi ve věku do 17 let celkem	424	317	294	310	238	238	175	189
z toho:								
násilné činy celkem	31	46	23	43	26	42	26	23
úmyslné ublížení na zdraví	13	16	9	12	11	18	13	11
loupeže	8	19	6	6	8	11	3	6
porušování domovní svobody	3	3	3	10	-	-	-	-
vydírání	4	7	5	12	2	8	5	2
mravnostní činy celkem	32	18	19	24	18	31	30	19
znásilnění	3	4	2	1	2	6	4	3
pohlavní zneužívání ostatní	14	14	17	21	16	22	19	10
majetkové činy celkem	174	136	155	143	130	96	50	58
krádeže vloupáním	51	53	71	63	58	34	19	17
do víkendových chat soukromých osob	7	5	6	11	9	5	-	1
do bytů	2	8	3	2	3	2	-	3
do rodinných domků	8	3	4	10	1	2	3	2
do ostatních objektů	17	19	27	21	31	14	7	7
krádeže prosté	100	66	62	60	56	49	20	29
v bytech a rodinných domech	11	5	6	7	5	3	4	4
v jiných objektech	20	25	13	13	20	22	4	7
motorových vozidel dvoustopých	19	10	7	3	4	9	4	4
jiné na osobách	8	2	1	-	1	1	3	3
poškození cizí věci	13	8	13	12	8	9	5	9
nedovolená výroba a distribuce psych. látek a jedů	24	39	36	21	9	18	27	27
sprejství	32	18	9	12	14	10	12	25
výtržnictví	8	8	17	6	15	15	9	7

Závislosti

Podle jedné z definic je patologickou závislostí silná, přemáhající, nutková touha brát psychoaktivní látku, alkohol nebo tabák; trvalé potíže v kontrole užívání a množství látky. Totéž platí i pro patologické hráčství. Mezi závislosti patří např. kouření, konzumace alkoholu, drogy či patologické hráčství (gambling).

Podle výsledků výběrového šetření o zdraví (EHIS 2014), které v letech 2014 až 2015 proběhlo v rámci výběrového šetření pracovních sil, prováděného tazateli ČSÚ, kouří v České republice 37,4 % mužů a 19,7 % žen ve věku 15 až 24 let. Ještě vyšší byl podíl aktivních kuřáků u věkové skupiny 25 až 34 let (42,7 % mužů a 27,8 % žen). Poměrně značný je u mladé generace podíl pasivních kuřáků (osoby vystavené nejméně hodinu denně tabákovému kouři v uzavřené místnosti), který se u mužů ve věku 25 až 34 let blížil 20 %.

Denními konzumenty alkoholu bylo podle šetření EHIS 2014 v České republice 9,5 % osob, ve věkové skupině 15 až 24 let to bylo 1,6 % a ve věku 25 až 34 let 3,9 % (6,2 % mužů a 1,4 % žen). Nárazově¹ pilo alkohol v České republice podstatně více lidí, 17,3 %. U mladé generace to bylo ještě více (37,6 % mužů a 17,2 % ve věku 15 až 24 let a 33,4 % mužů a 15,5 % žen z věkové skupiny 25 až 34 let).

Mezi velice nebezpečné návykové látky patří drogy. V České republice došlo v roce 2015 ke 104 evidovaným přímým drogovým úmrtím, tj smrtelným předávkováním nelegálními drogami, těkavými látkami a psychoaktivními léky, a to jak předávkováním sebevražděným, tak náhodným či bez zjištěného úmyslu. V Kraji Vysočina bylo v uvedeném roce evidováno pět úmrtí, která byla vesměs způsobena psychoaktivními léky. V takových případech jde velmi často o předávkování se sebevražděným úmyslem.

Data o pacientech, kteří zahájili a ukončili léčbu závislosti eviduje nově zřízený registr léčby uživatelů drog (NRLUD). V Kraji Vysočina působilo v roce 2015 celkem jedenáct provozovatelů a programů, kteří NRLUD hlásili léčené klienty. Konkrétně šlo o 5 zařízení ambulantní péče, 1 kontaktní centrum a terénní program, 3 zařízení lůžkové péče a 1 terapeutickou skupinu.

¹ Nárazovým pitím se rozumí požití nejméně 60 gramů čistého alkoholu při jedné příležitosti nejméně jednou měsíčně v posledních 12 měsících.

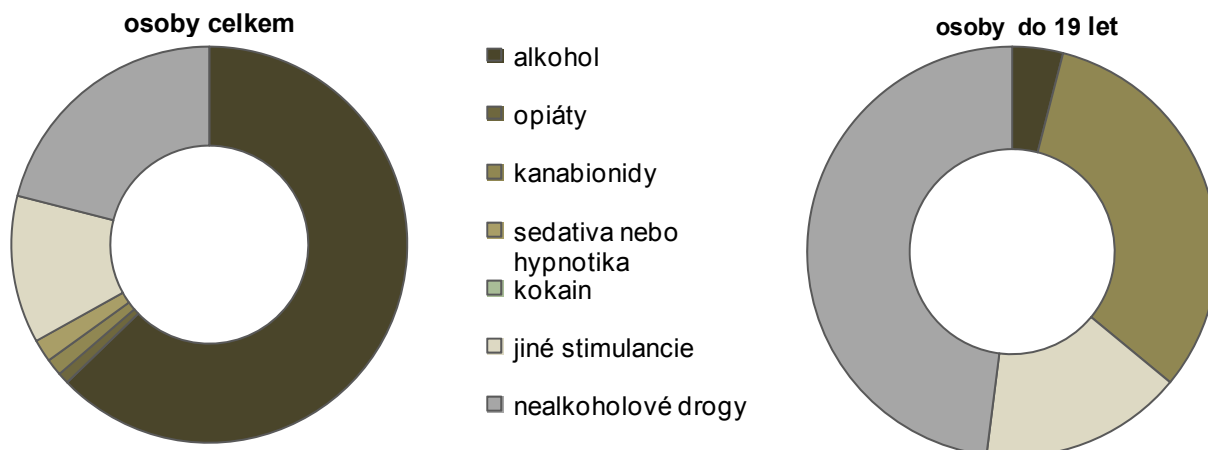
Žadatelů o léčbu bylo v roce 2015 na Vysočině 401, z toho ve 121 případech šlo o prvožadatele. Nejčastěji šlo o léčbu závislosti na pervitinu a na alkoholu.

Detoxifikace je léčebná metoda, jejímž smyslem je zastavit užívání drogy u závislé osoby a minimalizovat symptomy odvykacího syndromu a riziko poškození. Tradiční detoxifikace se provádí v psychiatrických léčebnách nebo na psychiatrických a dalších odděleních nemocnic. Detoxifikace v lůžkových zařízeních trvá zpravidla od několika dní do cca 14 dnů. Na Vysočině působí dvě jednotky s 19 lůžky. V současnosti narůstá trend uskutečňovat detoxifikaci v neformálním prostředí, včetně klientova vlastního domova.

Na Vysočině v roce 2015 proběhla detoxikace 647 pacientů (406 závislostí na alkoholu, 241 na nealkoholových drogách), převážně šlo o muže. Mezi detoxikovanými pacienty bylo na Vysočině 11 chlapců a 14 dívek do 19 let. Až na jednu výjimku se léčili ze závislosti na nealkoholových drogách.

Graf 8.2 Struktura detoxifikovaných pacientů podle druhu návykové látky v Kraji Vysočina v roce 2015

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Patologické hráčství, označované též jako **gambling**, **gamblerství** nebo **závislost na automatech**, je ÚZIS řazeno mezi tzv. návykové a impulsivní poruchy. Lidé trpící touto poruchou mohou v zájmu získání peněz či úniku dluhům riskovat zaměstnání, těžce se zadlužit a lhát nebo porušovat zákon.

V ambulantních zařízeních Kraje Vysočina bylo v roce 2015 evidováno celkem 58 případů (51 mužů a 7 žen) s diagnózou patologické hráčství. Ve srovnání s minulými roky je to o něco méně, nejvíce takovýchto případů bylo v evidenci v roce 2012 (76 mužů a 5 žen).

Dopravní nehody

V posledních letech se v Kraji Vysočina výrazně zvyšoval počet dopravních nehod (mezi roky 2010 a 2016 téměř o 75 %), velkou většinu (tři čtvrtiny) z nich v tomto období tvořilo na osmnáct tisíc nehod zaviněných řidičem motorového vozidla. Z těchto nehod zhruba čtvrtinu zavinili řidiči do devětadvaceti let. Potěšitelné ale je, že množství nehod zaviněných mladými řidiči mělo na Vysočině po počátečním nárůstu tendenci spíše ke stagnaci, takže vzhledem k celkově stoupajícímu počtu nehod se jejich podíl na celkovém počtu nehod zaviněných řidiči motorových vozidel snížil z 31,5 % v roce 2010 na 23,9 % v roce 2016.

Řidiči nemotorových vozidel na Vysočině ve sledovaných letech zavinili bezmála osm set dopravních nehod, z nich více než sto (13,6 %) měly na svědomí děti do patnácti let.

Chodci v kraji zapříčinili téměř 250 dopravních nehod a v tomto případě je podíl zavinění dětmi do patnácti let alarmující – děti zavinily 107 nehod, což bylo 43,5 % z jejich celkového počtu.

Při dopravních nehodách bylo na Vysočině v letech 2010 až 2016 usmrceno celkem 268 osob, z toho sedm dětí do patnácti let. V šesti případech došlo k usmrcení dítěte jako spolujezdce, v jednom případě chodce.

Počet těžce zraněných při dopravních nehodách se v těchto letech v kraji přiblížil k jedenácti stům. Z nich 61 (5,7 %) byly děti do patnácti let. Nejčastěji (v jedenadvaceti případech) bylo postižené dítě chodcem, za nimi těsně následovali spolujezdci a cyklisté.

Lehce zraněno při dopravních nehodách bylo v letech 2010 až 2016 na Vysočině téměř 9 200 osob. Děti do patnácti let se na tomto počtu podílely 7,6 %. Z celkem 696 lehce zraněných dětí připadal největší podíl na spolujezdce (447 dětí, tj. 64 %), 151 bylo chodců, 96 cyklistů. Celkově se tedy zdá, že v dopravním provozu je pro dítě **nejnebezpečnější úloha spolujezdce a pak chodce**.

Tab. 8.3 Dopravní nehody podle jejich viníka v Kraji Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dopravní nehody celkem	2 390	2 594	3 295	3 696	3 709	4 114	4 151
z toho zaviněné:							
řidičem motorového vozidla	1 908	1 996	2 619	2 886	2 755	2 872	2 871
z toho řidičem ve věku:							
do 17 let	23	16	15	6	20	12	11
18–20 let	119	160	164	149	115	159	156
21–24 let	215	199	241	255	239	251	251
25–29 let	244	236	263	308	245	269	268
řidičem nemotorového vozidla	104	106	129	107	115	121	113
z toho dětmi do 15 let	15	25	19	7	18	10	14
chodci	39	32	46	34	37	24	34
z toho dětmi do 15 let	15	13	21	15	15	12	16

Tab. 8.4 Následky dopravních nehod v Kraji Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Usmrčené osoby						
Celkem	52	33	39	36	43	35	30
z toho děti do 15 let	2	-	1	1	-	2	1
v tom podle kategorie účastníka silničního provozu:							
chodci	1	-	-	-	-	-	-
řidiči (mimo jízdní kolo)	-	-	-	-	-	-	-
spolujezdci (mimo jízdní kolo)	1	-	1	1	-	2	1
cyklisté včetně spolujezdců na jízdním kole	-	-	-	-	-	-	-
	Těžce zraněné osoby						
Celkem	115	188	186	159	158	149	118
z toho děti do 15 let	8	13	16	11	6	4	3
v tom podle kategorie účastníka silničního provozu:							
chodci	1	3	7	7	2	1	-
řidiči (mimo jízdní kolo)	1	1	-	-	-	-	1
spolujezdci (mimo jízdní kolo)	3	5	4	3	1	2	1
cyklisté včetně spolujezdců na jízdním kole	3	4	5	1	3	1	1
	Lehce zraněné osoby						
Celkem	1 164	1 241	1 314	1 277	1 350	1 398	1 445
z toho děti do 15 let	70	93	125	73	105	109	121
v tom podle kategorie účastníka silničního provozu:							
chodci	23	22	27	18	25	15	21
řidiči (mimo jízdní kolo)	-	-	1	-	1	-	-
spolujezdci (mimo jízdní kolo)	35	54	79	47	61	83	88
cyklisté včetně spolujezdců na jízdním kole	12	17	18	8	18	11	12

